

*Załącznik
do Uchwały Nr XXIII/172/2016
Rady Miejskiej w Reszlu
z dnia 30 czerwca 2016r.*

**Gminny Program
Przeciwdziałania
Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar
Przemocy w Rodzinie
na lata 2016 - 2020**

Spis treści

I. Wprowadzenie.

II. Definicja przemocy w rodzinie.

III. Rodzaje pomocy udzielanej osobom doznającym przemocy w rodzinie.

IV. Najważniejsze działania podejmowane w przypadku podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie.

V. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie w Gminie Reszel.

VI. Program.

VII. Realizatorzy programu.

VIII. Zadania gminy w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

IX. Zadania programu.

X. Monitoring i ewaluacja.

XI. Źródła finansowania.

Schemat przebiegu czynności w związku ze zgłoszeniem o stosowaniu przemocy w rodzinie.

Schemat postępowania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

I. WPROWADZENIE

1. Program powstał na podstawie diagnozy środowiska przedstawionej w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Reszel na lata 2016-2020. Założenia programu są zgodne z misją samorządu lokalnego w sprawie rozwiązywania problemów społecznych. Program został przygotowany na podstawie celów strategicznych i szczegółowych zawartych w strategii.

W programie uwzględnia się zasady określone w:

- 1) ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- 2) ustawie o pomocy społecznej,
- 3) ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Rodzina jest podstawowym elementem struktury społecznej, niepowtarzalnym środowiskiem kształtującym osobowość, poglądy, styl życia, system norm i wartości. Ważną rolę w rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy członkami rodziny, oparte na miłości i zrozumieniu.

W przypadku dezorganizacji, rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań. Relacje wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi.

Przemoc jest zjawiskiem występującym powszechnie w naszym społeczeństwie i dotyka rodzin o różnym statusie społecznym.

Przemoc doznawana w rodzinie rodzi konsekwencje niezmiernie głębokie i szkodliwe, dając o sobie znać w postaci zaburzeń emocjonalnych w bliższej lub dalszej perspektywie czasowej.

Przemoc może spowodować, oprócz szkód fizycznych, również trwałe i rozległe następstwa w psychice człowieka. Z powodu wielu następstw takich doświadczeń, cierpią nie tylko ci, którzy są ofiarami, ale również bezsilni świadkowie obserwujący akty przemocy, tj. najczęściej dzieci. Tego typu doświadczenia uczą agresywnego stylu zachowania, zwiększają pobudzenie w sytuacjach z elementami agresji, zmniejszają opór przed agresywnym zachowaniem, zaburzają poglądy na rozwiązywanie konfliktów i zmniejszają wrażliwość na agresywne zachowanie. Ogromne koszty przemocy domowej ponoszą zarówno jednostki, jak i społeczeństwo.

Głównym celem programu jest realizacja zadań gminnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie – szczególnie poprzez promowanie działań profilaktycznych, wspieranie osób doświadczających przemocy na każdym etapie ich powrotu do normalnego życia, jak również praca ze sprawcami przemocy nad zmianą ich zachowań. Ważną intencją programu jest również dążenie do integracji i aktywizacji specjalistów i instytucji w obrębie poszczególnych jego zadań w celu skuteczniejszej i kompleksowej pomocy ofiarom z jednoczesnymi działaniami adresowanymi do sprawców. Zjawisko przemocy w rodzinie jest ściśle powiązane z innymi obszarami problemów społecznych, dlatego ich rozwiązywanie powinno następować poprzez skoordynowane działania specjalistów instytucji i organizacji, m.in. pomocy społecznej, instytucji porządku publicznego, służby zdrowia, oświaty, organizacji pozarządowych. Zintegrowane działania prowadzą do zwiększenia jakości wsparcia społecznego w obszarze przemocy.

Problem przemocy wymaga zatem podjęcia szerokiego, zorganizowanego i zaplanowanego działania w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.

Założenia programu skupiają się na trzech głównych obszarach:

- profilaktycznym
- interwencyjnym
- terapeutycznym.

II. DEFINICJA PRZEMOCY W RODZINIE

Zgodnie z art. 2 pkt. 2 ustawy z dnia z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Z 2015 r., poz. 1390) przemocą nazywamy: jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub

psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

O przemocy w rodzinie możemy więc mówić wtedy, gdy zostaną spełnione cztery warunki:

- działanie podejmowane jest z pewną intencją (np: uzyskanie przewagi, zmuszenie do posłuszeństwa),
- jedna osoba ma wyraźną przewagę nad drugą (np.: fizyczną, ekonomiczną),
- działanie lub zaniechanie jednej osoby narusza prawa i dobra osobiste drugiej,
- osoba, wobec której stosowana jest przemoc, doznaje cierpienia i szkód fizycznych i psychicznych.

Przemoc to nie to samo, co agresja.

Zjawiska te odróżnia istnienie przewagi sił jednej ze stron. W przemocy jest ona zawsze po stronie sprawcy, w przypadku agresji jest zrównoważona.

Formy przemocy:

W literaturze psychologicznej i pedagogicznej (J. Pospiszyl – „Przemoc w rodzinie”, D. Jaszczak-Kuźmińska, K. Michalska – „Przemoc w Rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych. Poradnik dla pracowników pierwszego kontaktu., Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej”,) wyróżniane są najczęściej następujące formy przemocy:

- **fizyczna** - naruszanie nietykalności fizycznej poprzez np.: bicie, popychanie, szarpanie, kopanie, policzkowanie, duszenie, wykręcanie rąk,
- **psychiczna** - naruszenie godności osobistej poprzez, np.: upokarzanie, krzyki, przeklinanie, zastraszanie, szantażowanie, wyśmiewanie, izolowanie od otoczenia,
- **seksualna** - naruszenie intymności poprzez, np.: gwałt, zmuszanie do nieakceptowanych form współżycia, oglądania treści pornograficznych,
- **ekonomiczna** - naruszenie własności poprzez, np.: kontrolowanie wydatków, wydzielanie pieniędzy, przywłaszczanie pieniędzy lub innych dóbr, zmuszanie do podpisywania zobowiązań finansowych,
- **zaniedbanie** - naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich, mogące polegać na niedostarczaniu pożywienia, leków, ubrania, zaniedbaniu podstawowych potrzeb drugiego człowieka.

Amerykańska psycholog Leonora E. Walker badając kobiety doznające przemocy w rodzinie opisała pewne cyklicznie pojawiające się w ich związkach zdarzenia.

Według niej **na cykl przemocy składają się trzy następujące po sobie fazy:**

- 1) **Faza narastania napięcia** - osoba stosująca przemoc jest napięta i zirytowana, często robi awantury z byle powodu i prowokuje kłótnie.
- 2) **Faza gwałtownej przemocy** – ostry incydent przemocy. Osoba stosująca przemoc staje się gwałtowna i wpada w szał. Najczęściej wówczas przeprasza, żałuje tego, co zrobił i okazuje miłość.

Przemoc nie jest jednorazowym aktem, lecz procesem, który ma tendencję do powtarzania się.
Niezatrzymana przemoc narasta.

Następujące po sobie fazy powodują coraz większe uwikłanie osoby doznającej przemocy w sytuację. Z czasem staje się bezradna i zaprzestaje wszelkich działań. Wynika to z przekonania, że cokolwiek zrobi, nie będzie to miało sensu i nic nie zmieni.

W fazie „miodowego miesiąca” osoby doznające przemocy często ponownie wierzą w zmianę sprawcy i rezygnują z pomocy osób lub instytucji zewnętrznych.

III. RODZAJE POMOCY UDZIELANEJ OSOBOM DOZNAJĄCYM PRZEMOCY W RODZINIE

Zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie osobie dotkniętej przemocą w rodzinie udziela się bezpłatnej pomocy, w szczególności w formie:

- poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego;
- interwencji kryzysowej i wsparcia;
- ochrony przed dalszym krzywdzeniem, przez uniemożliwienie osobom stosującym przemoc korzystania ze wspólnie zajmowanego z innymi członkami rodziny mieszkania oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby pokrzywdzonej;

- zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie;
- zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, która nie ma tytułu prawnego do zajmowanego wspólnie ze sprawcą przemocy lokalu, pomocy w uzyskaniu mieszkania.

Pomoc dla osób doznających przemocy w rodzinie organizowana jest na szczeblu gminnym i powiatowym na podstawie opracowanych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

IV. NAJWAŻNIEJSZE DZIAŁANIA PODEJMOWANE W PRZYPADKU PODEJRZENIA STOSOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE

Informacje ogólne.

Zgodnie z art. 9d ust. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w każdym przypadku, w którym zaistnieje **podejrzenie** stosowania przemocy w rodzinie (nawet nie poparte żadnymi dowodami), przedstawiciele:

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
- Policji,
- oświaty,
- ochrony zdrowia,

zobowiązani są do wszczęcia procedury „Niebieskiej Karty”.

Należy pamiętać, że do udzielenia pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie oraz wszczynania procedury „Niebieskie Karty **zobowiązane są wszystkie jednostki organizacyjne pomocy społecznej** wymienione w art. 6 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

- regionalny ośrodek polityki społecznej,
- powiatowe centrum pomocy rodzinie,
- ośrodek pomocy społecznej,
- dom pomocy społecznej,
- placówka specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego,
- ośrodek wsparcia,
- ośrodek interwencji kryzysowej,

oraz wszystkie jednostki policji ochrony zdrowia i oświaty, wymienione w odpowiednich przepisach prawa.

Wszczęcie procedury następuje poprzez wypełnienie „Niebieskiej Karty – A”.

Podjęcie odpowiednich działań **nie wymaga zgody osoby**, która jest dotknięta przemocą w rodzinie.

V. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE W GMINIE RESZEL

Z ewidencji ludności, stan na 31 grudnia 2015 r., wynika, że w Gminie Reszel zamieszkuje 7 968 mieszkańców, z czego 51,2% stanowią kobiety. Dominującą grupą wiekową są mieszkańcy w wieku produkcyjnym. Szczegółowe dane dotyczące struktury wiekowej przedstawia tabela:

Tabela 1. Struktura wieku i płci w gminie Reszel

Jednostka	Ogółem					Udział kobiety w poszczególnych grupach wiekowych					
	0-19	20-34	35-54	55-66	65	0-19	20-34	35-54	55-64	65	Ogółem
Gmina Reszel	18,8	22,8	27,5	15,2	15,7	47,4	47,8	49	50,4	65	51,2
Reszel-miasto	17,1	22,8	27,6	15,9	15,6	46,7	46,8	50,2	54,2	67,1	52,3
Reszel – obszar wiejski	21,5	22,8	27,5	14,1	14,1	48,3	49,3	47,3	43,7	61,3	49,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z danych Komendy Powiatowej w Kętrzynie wynika, że z każdym rokiem wzrasta liczba przeprowadzonych interwencji domowych w związku z przemocą. **W roku 2015 objęto procedurą „Niebieskie Karty” 39 rodzin.** W rejestrach Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Reszlu w roku 2015 figurowało 26 osób zgłoszonych przez członków rodziny, pracowników socjalnych, policję, prokuraturę oraz inne osoby celem rozpoczęcia procedury zobowiązania do leczenia uzależnienia od alkoholu. Na podstawie analizy dokumentów pojawiają się informacje dotyczące wszczynania awantur, używania siły fizycznej, używania słów wulgarnych, popychania i szarpania oraz wyganiania członków rodziny z miejsca zamieszkania. Osoby, które doświadczyły przemocy w rodzinie niezależnie od tego, jaką przybierała formę – to częściej kobiety, niż mężczyźni. Spożywanie alkoholu ma duży wpływ na występowanie przemocy w rodzinach.

VI. PROGRAM

Adresaci programu:

- 1) rodziny i osoby dotknięte bezpośrednio zjawiskiem przemocy,
- 2) rodziny i osoby zagrożone zjawiskiem przemocy,
- 3) przedstawiciele instytucji i służb pracujących z osobami i rodzinami zagrożonymi bądź dotkniętymi przemocą.

CELE PROGRAMU

Cel Główny:

Przeciwdziałanie przemocy i ochrona ofiar przemocy w rodzinie oraz zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy dla rodzin dotkniętych przemocą poprzez rozwijanie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cele szczegółowe:

- 1) Ograniczenie rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie poprzez budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- 2) Niwelowanie skutków zjawiska przemocy.
- 3) Zmniejszenie skali występujących w rodzinach dysfunkcji wynikających z przemocy.
- 4) Podnoszenie poziomu świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy i sposobów radzenia sobie z tym problemem, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży.
- 5) Zmiana postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie.
- 6) Podejmowanie skuteczności działań interwencyjnych wobec problemu przemocy.
- 7) Zwiększenie oferty pomocowej dla rodzin uwikłanych w przemoc, zapewnienie możliwości profesjonalnej pomocy.
- 8) Integracja i koordynacja działań instytucji wobec problemu przemocy w rodzinie.
- 9) Poszerzanie wiedzy, kompetencji, umiejętności reagowania wobec problemu przemocy.
- 10) Wspieranie i ochrona osób doznających przemocy w rodzinie.
- 11) Zapewnienie możliwości profesjonalnej pomocy dla osób stosujących przemoc.
- 12) Współpraca z podmiotami działającymi na terenie Gminy Reszel oraz Powiatu Kętrzyńskiego w zakresie przeciwdziałania przemocy.
- 13) Zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnej w sprawę przeciwdziałania przemocy.

VII. REALIZATORZY PROGRAMU

- 1) Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Reszlu.
- 2) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Reszlu.
- 3) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Reszlu.
- 4) Komisariat Policji w Reszlu.
- 5) Placówki oświatowe i edukacyjne.
- 6) Placówki ochrony zdrowia.

- 7) Organizacje pozarządowe i instytucje kościelne.

Współpraca na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie powiatu:

- 1) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kętrzynie.
- 2) Sąd Rejonowy w Kętrzynie.
- 3) Poradnia Leczenia Uzależnień w Kętrzynie.
- 4) Placówki oświatowe.
- 5) Placówki ochrony zdrowia.

VIII. ZADANIA GMINY W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE.

1. Do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym:

- 1) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- 2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia.
- 4) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Zespół interdyscyplinarny realizuje działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

2. Zadaniem zespołu interdyscyplinarnego jest integrowanie i koordynowanie działań podmiotów, o których mowa w art. 9a ust. 3 i 5, oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności przez:

- 1) diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
- 2) podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- 3) inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
- 4) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- 5) inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

3. Do zadań grup roboczych należy, w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie;
- 2) monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy;
- 3) dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.

IX. ZADANIA PROGRAMU

Lp.	Zadania	Opis zadania
1.	Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego w celu zintegrowania skoordynowanych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	- Zespół składa się z grupy specjalistów powołanych przez Burmistrza Reszla zgodnie z Zarządzeniem Burmistrza Reszla Nr 40/2014 z dnia 23.04.2014 r. Działania: <ol style="list-style-type: none"> 1) diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie; 2) podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku; 3) inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;

		<p>4) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;</p> <p>5) inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie;</p> <p>6) opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie;</p> <p>7) monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy;</p> <p>8) dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.</p>
2.	Wspieranie i profesjonalna pomoc psychologiczna, prawna, terapeutyczna i doradcza rodzinom dotkniętym przemocą w Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnym ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	<p>- Powołanie przez Burmistrza Reszla w drodze Zarządzenia Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu udzielania specjalistycznego poradnictwa ofiarom przemocy (prawnego, psychologicznego, terapeutycznego). Dyżury prawnika, psychologa.</p> <p>- Terapia dla ofiar przemocy (warsztaty terapeutyczne).</p> <p>- Praca ze sprawcą przemocy w rodzinie, w szczególności, zgłoszenie osoby stosującej przemoc do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, kierowanie sprawców przemocy w rodzinie do uczestnictwa w Programie Korekcyjno-Edukacyjnym.</p> <p>- Tworzenie warunków dla rozwoju Grupy Samopomocowej dla Ofiar Przemocy.</p>
3.	Realizacja programów profilaktycznych oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w placówkach oświatowych uwrażliwiających dzieci i młodzież na problem przemocy w rodzinie oraz sposobów radzenia sobie ze stresem i agresją.	<p>- Edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie zjawiska przemocy.</p> <p>- Rozwój form spędzania czasu wolnego, sprzyjających wzmocnieniu więzi rodzinnych, prowadzenie zajęć edukacyjno-wychowawczych z rodzinami dotkniętymi przemocą lub z grup tzw. ryzyka.</p>
4.	Podnoszenie poziomu świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy.	<p>- Prowadzenie stałych działań informacyjno-edukacyjnych, dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie do ogółu społeczności lokalnej i grup ryzyka poprzez plakaty, ulotki, broszury, spotkania informacyjne, konferencje itp.</p> <p>w szczególności: dostarczanie informacji o instytucjach udzielających pomocy i wsparcia ofiarom przemocy w rodzinie, umieszczanie informacji na stronach internetowych Urzędu Gminy w Reszlu.</p>
5.	Podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.	- Specjalistyczne szkolenia wszystkich przedstawicieli służb podejmujących działania na rzecz rodzin dotkniętych przemocą, w szczególności z zakresu działalności Zespołu Interdyscyplinarnego
6.	Współpraca z organizacjami pozarządowymi i instytucjami kościelnymi	- Działania profilaktyczno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży dotkniętej przemocą lub z grup tzw. ryzyka.

Oczekiwane efekty programu:

- 1) systematyczne diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie,
- 2) zwiększenie wrażliwości społecznej wobec aktów przemocy w rodzinie,
- 3) podwyższenie kompetencji służb zajmujących się problematyką przemocy w rodzinie,
- 4) zwiększenie dostępności profesjonalnej pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie,

- 5) zwiększenie skuteczności oddziaływania na sprawców przemocy w rodzinie,
- 6) zmniejszenie skutków psychologicznych wynikający z przemocy w rodzinie,
- 7) zwiększenie poczucia bezpieczeństwa członków rodzin doświadczających przemocy w rodzinie,
- 8) nabycie umiejętności asertywnych zachowań przez osoby i rodziny dotknięte bądź zagrożone zjawiskiem przemocy w rodzinie.

X. MONITORING I EWALUACJA

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie będzie monitorowany przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Reszlu.

XI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Źródłami finansowania wymienionych zadań zawartych w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie są środki własne gminy przewidziane w planie finansowym poszczególnych jednostek organizacyjnych Gminy Reszel oraz środki pozyskane ze źródeł zewnętrznych